

IV Międzynarodowy Kongres Apostołów Bożego Miłosierdzia

Sanktuarium Bożego Miłosierdzia w Krakowie-Łagiewnikach, 3-5 października 2014

Kard. Stanisław Dziwisz

Niezwykłe drogi Jana Pawła II do Bożego Miłosierdzia

Prawda o Bożym Miłosierdziu była centralnym motywem nauczania papieskiego Ojca Świętego Jana Pawła II. Pojawiła się już na początku pontyfikatu w Encyklice *Dives in misericordia* („Bóg bogaty w miłosierdzie” - 1981). Dokument papieski stanowi, obok Encykliki *Redemptor hominis* („Odkupiciel człowieka” - 1978) i *Dominum et vivificantem* („Pan i Ożywiciel” - 1983) część wielkiej trylogii dogmatycznej, w której Papież mówi do współczesnego człowieka o Bogu objawiającym się człowiekowi jako Trójca Święta – Ojciec, Syn i Duch Święty. Miłosierdzie jest kluczem do zrozumienia tajemnicy Boga i człowieka. Charakteryzuje ono Boga objawiającego się człowiekowi w Historii Zbawienia. Jest głównym tematem nauczania Chrystusa i zostaje w pełni ukazane w tajemnicy zbawienia, w Jego śmierci i Zmartwychwstaniu. Miłosierdzie jest jednocześnie szczególną szansą dla człowieka, ponieważ przez nie może on doświadczyć bliskości Boga, który jest miłosierny.

1. Beatyfikacja i kanonizacja Siostry Faustyny

W czasie beatyfikacji Siostry Faustyny Kowalskiej w II Niedzielę Wielkanocną 18 kwietnia 1993 roku w Rzymie Jan Paweł II podkreślił, że tajemnica Bożego Miłosierdzia, którą Bóg przypomniał całemu światu przez pokorną zakonnice z Polski jest „proroczym wołaniem do świata”. Dla całej ludzkości zmęczonych strasznymi wojnami, orędzie miłosierdzia stało się znakiem nadziei, wskazującym na obecność Boga obdarowującego miłością i możliwość odrodzenia duchowego człowieka.

Kanonizacja Siostry Faustyny Kowalskiej 30 kwietnia 2000 roku w Rzymie miała szczególną wymowę, ponieważ przez ten akt Jan Paweł II przekazał orędzie miłosierdzia całemu światu jako pomost łączący drugie tysiąclecie chrześcijaństwa z nowym wiekiem. Przypomniał jednocześnie, że miłosierdzie Boże jest niezwykle szansą na odrodzenie dla całej ludzkości: „Ludzkość nie znajdzie spokoju, dopóki nie zwróci się do Bożego Miłosierdzia” (Dz). Orędzie Miłosierdzia pozwala na nowo odczytać Ewangelię o Miłosierdziu Bożym, w świetle którego człowiek nie tylko doświadcza miłosierdzia przyjmując je od Boga, ale jest również zdolny dzielić się miłosierdziem z innymi (DM 14).

Jan Paweł II ogłosił II Niedzielę Wielkanocy, „Niedzielą Miłosierdzia” akcentując, że miłosierdzie jest szansą poznania „prawdziwego oblicza Boga i prawdziwego oblicza człowieka” (*Homilia kanonizacyjna*, 5). Orędzie miłosierdzia jest jednocześnie przypomnieniem światu o godności i wartości każdego człowieka, za którego Chrystus oddał swoje życie.

Podczas kanonizacji św. Faustyny Kowalskiej Jan Paweł II podkreślił wyraźnie, że orędzie miłosierdzia głoszone nieustannie przez Kościół, a przypomniane dzięki objawieniom św. Siostry Faustyny staje się dziś częścią doświadczenia człowieka zagubionego wśród różnych ideologii i prądów myślowych przełomu XX i XXI wieku. W tajemnicy Bożego Miłosierdzia chrześcijanin odnajduje prawdziwe oblicze Boga, bliskiego człowiekowi i prawdziwe oblicze człowieka potrzebującego miłosierdzia i gotowego czynić miłosierdzie¹. Ojciec Święty powracał do tej myśli wielokrotnie, kiedy polemizował z „teologią śmierci Boga”, czy też gdy wykazywał błędy współczesnych totalitaryzmów, które usiłują usunąć Boga z historii ludzkiej.

2. Zawierzenie świata Bożemu Miłosierdziu

Dokonując konsekracji Bazyliki Bożego Miłosierdzia w Krakowie 17 sierpnia 2002 roku Jan Paweł II jeszcze raz podkreślił, że współczesny świat potrzebuje Bożego Miłosierdzia oraz postawił Kościołowi zadanie przybliżanie światu tajemnicy Miłosierdzia Bożego: „Dlatego dziś w tym sanktuarium chcę dokonać uroczystego aktu zawierzenia świata Bożemu Miłosierdziu. Czynię to z gorącym pragnieniem, aby orędzie o miłosiernej miłości Boga, które tu zostało ogłoszone przez pośrednictwo św. Faustyny, dotarło do wszystkich mieszkańców ziemi napełniło ich serca nadzieją. Niech to przesłanie rozchodzi się z tego miejsca na całą naszą umiłowaną Ojczyznę i na cały świat. Niech się spełnia zobowiązująca obietnica Pana Jezusa, że stąd ma wyjść „iskra, która przygotowuje świat na ostateczne Jego przyjście” (por. Dz 1732). Trzeba tę iskrę Bożej łaski rozniecać. Trzeba przekazywać światu ogień miłosierdzia. W miłosierdziu Boga świat znajdzie pokój, a człowiek szczęście! To zadanie powierzam wam, drodzy bracia i siostry, Kościołowi w Krakowie i w Polsce oraz wszystkim czcicielom Bożego Miłosierdzia, którzy tu przybywać będą z Polski i z całego świata”².

Temat Miłosierdzia Bożego pojawił się w nauczaniu Jana Pawła II ponownie w Liście Apostolskim *Novo millennio ineunte*, opublikowanym na progu Trzeciego Tysiąclecia chrześcijaństwa (6.I.2001), jako „wyobraźnia miłosierdzia”. Papież pisał o wyobraźni miłosierdzia w kontekście jednoczącej się Europy. Zagadnienie to stało się przedmiotem refleksji Synodu Biskupów w październiku 1999 roku, który przygotowywał Wielki Jubileusz Roku 2000. Owocem obrad synodalnych stała się Adhortacja Apostolska *Ecclesia in Europa* (28.VI.2003). Temat ten wydaje się sugerować kilka wątków myślowych, obejmujących całe nauczanie Ojca świętego, którego zwornikiem jest prawda o Bogu miłosierdzia.

Podjęcie zagadnienia Miłosierdzia Bożego w nauczaniu Jana Pawła II domaga się przedstawienia problemu tajemnicy Boga, objawiającego się w Starym i Nowym Testamencie, który w swojej istocie jest miłosierny. Papież daje bardzo oryginalną interpretację Boga, który objawia się jako Ojciec miłosierdzia w całej Historii Zbawienia. Tajemnica miłosierdzia pozwala człowiekowi zrozumieć siebie samego i zrealizować swojego powołanie. Jednocześnie uświadamia mu, iż potrzebuje nieustannie miłosierdzia i jest zdolny do czynienia miłosierdzia wobec bliźnich. Takie założenia Papieża Jana Pawła II kierują naszą uwagę na tajemnicę Boga objawiającego swoje miłosierdzie w Starym Testamencie, oraz na Chrystusa będącego pełnią objawienia miłosierdzia Ojca w Nowym Przymierzu, jak również na sposoby realizacji miłosierdzia przez uczniów Chrystusa.

3. Tajemnica miłosierdzia Boga w Objawieniu

W Encyklice *Dives in misericordia* Papież Jan Paweł II przypomina za Konstytucją duszpasterską Soboru Watykańskiego II, *Gaudium et spes*, że Jezus Chrystus jest pełnią „ob-

¹ JAN PAWEŁ II, *Dar Boży dla naszych czasów. Homilia w czasie Mszy świętej kanonizacyjnej*, w: *Orędzie Miłosierdzia*, 35/2000, s. 4.

² Tamże, s. 77.

jawienia tajemnicy Ojca i Jego miłości” (GS 22). Bóg objawienia jest tajemnicą miłości (1 J 4,16.18), która łączy w jedno Ojca, Syna i Ducha Świętego. Jest Miłością, którą dzieli się z każdym stworzeniem, ponieważ Jego naturą jest obdarowywanie. Objawia się człowiekowi w Historii Zbawienia jako Stwórca i Pan wszelkiego stworzenia, który jest dobrym Ojcem i Dawcą życia (por. Rdz 1-2; por. Kol 1,15-20). W Nim człowiek znajduje swoje dopełnienie.

Podstawowym doświadczeniem miłosierdzia w Historii Izraela, do którego nawiązuje Jan Paweł II (DM 4), jest wydarzenie, które miało miejsce podczas *wyjścia* narodu wybranego z niewoli egipskiej. Bóg widząc cierpienie swojego ludu ulitował się nad jego niedolą i uwolnił go z rąk prześladowców. W przeżyciu wyjścia zakorzeniona jest ufność Izraelitów w miłosierdzie Boże, które przekracza wszelki grzech i nędzę człowieka. W tym momencie dziejów Bóg, Stwórca człowieka i Pan świata objawił całą prawdę o sobie samym: „Przeszedł Pan przed jego oczyma i wołał: „Jahwe, Jahwe, Bóg miłosierny i litościwy, cierpliwy, bogaty w łaskę i wierność, zachowujący swą łaskę w tysiączne pokolenia, przebaczący niegodziwość, niewierność, grzech...” (Wj 34, 6-7). W tym wydarzeniu Bóg objawił fundamentalną prawdę, że każdy człowiek, który zawinił przez grzech i odszedł od swego Stwórcy, może znaleźć motyw powrotu i zwrócić się z prośbą o przebaczenie (Lb 14,18; Krm 30,9; Ne 9,17; Ps 86,15; Mdr 15,1; Syr 2,11; Job 2,13). Papież przypomina, że Bóg objawiał swoje miłosierdzie od początku dziejów w słowach i w czynach odsłaniając różne wymiary swojej miłości do człowieka.

Miłosierdzie Boga objawione w Starym Przymierzu, zauważa Papież w Encyklice *Dives in misericordia* jest paradygmatem miłości Boga do człowieka, obejmującym różne „odcienie miłości”. Jest to miłość ojcowska, wynikająca z faktu dania życia, ponieważ Bóg jest Ojcem Izraela (Iz 63,16), a naród wybrany Jego umiłowanym synem (Wj 4,22). Jest również Oblubieńcem, a Izrael Jego oblubienicą umiłowaną (Oz 2,3). Jego miłość objawia się jako litość i wspańiałomyślne przebaczenie, kiedy Naród Wybrany nie dochowuje wierność (Oz 11,7-9; Jr 31,20; Iz 54,7). Psalmiści nazywają Go Bogiem miłości, łagodności, wierności i miłosierdzia (Ps 103; 145). Doświadczenie miłosierdzia Boga rodzi się w wewnętrznym dialogu człowieka ze swoi Stwórcą i Ojcem.

W Encyklice *Dives in misericordia* Jan Paweł II, odwołując się do Historii Zbawienia, przypomina o nieustannej obecności Boga wśród ludzi. Miłosierdzie Ojca objawione przez Jezusa Chrystusa jest obecne w Starym Przymierzu, w historii narodu wybranego, który przechował wiarę w jedyne Boga. Bóg Jahwe, Stwórca świata i człowieka daje się poznać Mojżeszowi jako miłosierdzie. Bóg sam uroczyście się przedstawia: „A Pan zstąpił w obłoku, i [Mojżesz] zatrzymał się koło Niego, i wypowiedział imię Jahwe. Przeszedł Pan przed jego oczyma i wołał: Jahwe, Jahwe, Bóg miłosierny i litościwy, cierpliwy, bogaty w łaskę i wierność, zachowujący swą łaskę w tysiączne pokolenia, przebaczący niegodziwość, niewierność, grzech...” (Wj 34,6-7). W miłosierdziu, jak podkreśla Jan Paweł II (DM 4), ukazują się różne odcienie miłości Boga do człowieka: dobroć, życzliwość, łaskę i wierność, czułość i współczucie jakie charakteryzuje matkę, wielkoduszność i życzliwość oraz litość, oszczędzanie przeciwnika i przebaczenie. Miłosierdzie, rozumiane jako objawienie miłości Boga na zewnątrz, łączy się nierozzerwalnie z dziełem stworzenia wiążąc Boga Stwórcę z człowiekiem, będącym Jego stworzeniem (DM 4). Jak zauważa Ojciec Święty do natury miłości należy to, że nie może ona nienawidzić i pragnąć zła dla tego, kogo obdarzyła pełnią dóbr.

Tajemnicę miłości miłosiernej przechowywał naród wybrany, napominany w swoich dziejach przez proroków i zachęcany do otwarcia swojego serca na Boga miłosierdzia (Iz 54,10; Jer 31,3). Miłosierdzie doświadczane przez Izraelitów było „treścią obcowania z ich Bogiem” (DM 4) szczególnie w tych momentach, gdy brakowało wierności Przymierzu.

Każdy człowiek, zauważa Jan Paweł II w *Dives in misericordia*, jest zdolny odkryć Boga w przyrodzie i w kosmosie poprzez Jego „niewidzialne przymioty” (Rz 1,20). Pośrednie poznanie nie daje jednak pełnego widzenia Boga. Objawienie miłości w Jezusie Chrystusie prowadzi do Boga „w niezgłębionej tajemnicy Jego istoty” (DM 2; 1Tm 6,16). Pan Jezus ukazuje Boga miłosierdzia w przypowieściach o zaginionej owcy i drachmie (Łk 15,1-10), a szczególnie w przypowieści o synu marnotrawnym (Łk 15,11-32). Przypowieść ta ukazuje naj-

pierw wielkość miłości Ojca, gotowego przebaczyć i na nowo obdarować. Jan Paweł II jeszcze bardziej wydobywa z niej godność syna marnotrawnego, które jaśniej na nowo dzięki miłosierdziu Ojca. Bóg jawi się jako wierny swojemu ojcostwu: „Miłość taka zdolna jest do pochylenia się nad każdym synem marnotrawnym, nad każdą ludzką nędzą, nade wszystko zaś nad nędzą moralną, nad grzechem” (DM 6). Wielkość miłości Boga wobec grzesznego człowieka odsłania wielkość godności syna, który zawsze jest dzieckiem Boga i ma prawo do Jego miłości. W miłosierdziu dostrzega Jan Paweł II „stosunek nierówności” między Bogiem, który obdarowuje i człowiekiem przyjmującym Jego dobroć. Miłosierdzie sprawia jednak, że syn marnotrawny otrzymując na nowo godność synowską nie doświadcza upokorzenia. Na wielką miłość Boga odpowiada postawą nawrócenia, która jest owocem miłosierdzia (DM 6).

Pełnym objawieniem miłosierdzia Bożego jest śmierć i zmartwychwstanie Chrystusa. Misterium paschalne ukazuje wielkość miłości Boga do człowieka, który „własnego Syna nie oszczędził” (2 Kor 5,21). Dzięki tajemnicy Krzyża Bóg objawia głębię swej miłości, która jest na początku stworzenia człowieka i dzieła Odkupienia: „Bóg, którego objawił Chrystus, pozostaje nie tylko w stałej łączności ze światem jako Stwórca, ostateczne źródło istnienia. Jest to miłość, która nie tylko stwarza dobro, ale doprowadza do uczestnictwa we własnym życiu Boga: Ojca, Syna i Ducha Świętego” (DM 7). W śmierci Chrystusa Bóg jest blisko człowieka dając siebie, aby człowiek mógł uczestniczyć w Jego życiu. Miłość miłosierna jest mocniejsza niż grzech i śmierć. Dzięki działaniu Ducha Świętego człowiek otwiera się na działanie miłosierdzia i dostrzega swoją godność, która daje mu możliwość zjednoczenia z Chrystusem.

Miejszem spotkania z miłosierdziem Boga są sakramenty, szczególnie Pokuta i Eucharystia, w których chrześcijanin dotyka miłości miłosiernej Boga. Kościół wierny Jezusowi Chrystusowi podkreśla Jan Paweł II jako pierwsze zadanie swojej misji w świecie ma dać świadectwo Miłosierdziu Bożemu (DM 12).

4. Zawierzenie świata Bożemu Miłosierdziu

Dokonując konsekracji Bazyliki Bożego Miłosierdzia w Krakowie Jan Paweł II raz podkreślił, że współczesny świat potrzebuje Bożego Miłosierdzia oraz postawił Kościołowi zadanie przybliżania światu tajemnicy Miłosierdzia Bożego: „Dlatego dziś w tym sanktuarium chcę dokonać uroczystego aktu zawierzenia świata Bożemu Miłosierdziu. Czynię to z gorącym pragnieniem, aby orędzie o miłosiernej miłości Boga, które tu zostało ogłoszone przez pośrednictwo św. Faustyny, dotarło do wszystkich mieszkańców ziemi napełniło ich serca nadzieją. Niech to przesłanie rozchodzi się z tego miejsca na całą naszą umiłowaną Ojczyznę i na cały świat. Niech się spełnia zobowiązująca obietnica Pana Jezusa, że stąd ma wyjść „iskra, która przygotuje świat na ostateczne Jego przyjście” (por. Dz 1732). Trzeba tę iskrę Bożej łaski rozniecać. Trzeba przekazywać światu ogień miłosierdzia. W miłosierdziu Boga świat znajdzie pokój, a człowiek szczęście! To zadanie powierzam wam, drodzy bracia i siostry, Kościołowi w Krakowie i w Polsce oraz wszystkim czcicielom Bożego Miłosierdzia, którzy tu przybywać będą z Polski i z całego świata”³.

Zawierzenie świata Bożemu Miłosierdziu jest aktem wiary, którego fundamentem jest postawa dziecięcego zaufania Bogu, miłosiernemu Ojcu, że nie opuszcza On nigdy człowieka obdarowując go bez przerwy swoją miłością. Jan Paweł II jak Abraham i Patriarchowie, jak Piotr i jego następcy stanął na czele Kościoła i całej ludzkości wyrażając w jej imieniu wiarę w Boga, bliskiego człowiekowi przez Jego miłosierdzie. Wyznał jednocześnie wiarę, że Bóg ostatecznie objawił się człowiekowi w Jezusie Chrystusie, który w pełni ukazał na czym polega miłosierdzie Ojca – w swoich czynach, w nauczaniu, a przede wszystkim w swojej Śmierci i Zmartwychwstaniu. Człowiek odkrywa miłosierdzie Boga dzięki działaniu Ducha Świętego.

³ Tamże, s. 77.

Prawda o Bożym Miłosierdziu, jak podkreślił Jan Paweł II jest centralnym elementem misji, jaką uczniowie Chrystusa otrzymali od swojego Pana. Obejmuje ona wyznanie wiary w Boga miłosierdzia i uwielbienie Boga, bogatego w miłosierdzie oraz odważne i pełne nadziei spojrzenie w przyszłość. Realizuje się przez głoszenie Miłosierdzia Bożego w Liturgii Słowa i sprawowanie Eucharystii i sakramentu pokuty, które są źródłami miłosierdzia zawierając tajemnicę śmierci i zmartwychwstania Chrystusa, w której w pełni objawiło się miłosierdzie Boga wobec człowieka. Miłosierdzie Boże doświadczane przez człowieka uznającego swoją słabość otwiera go na bliźniego ukazując możliwość dzielenia się miłosierdziem. Owocuje jako bezinteresowna pomoc udzielana człowiekowi znajdującemu się w potrzebie.

Tajemnica Bożego Miłosierdzia stała się szczególnie aktualna dzięki doświadczeniu św. Faustyny Kowalskiej (1905-1938), którą Jan Paweł II nazwał „darem Boga dla naszych czasów”. Tajemnica ta pomaga w odkrywaniu Boga obecnego w świecie i czynienia miłosierdzia wobec bliźnich.